

Evropska srna (srnjad) v Evropi: pregled načinov upravljanja z vrsto in primerjava s Slovenijo

Katarina Flajšman¹, Boštjan Pokorny^{1,2,3}

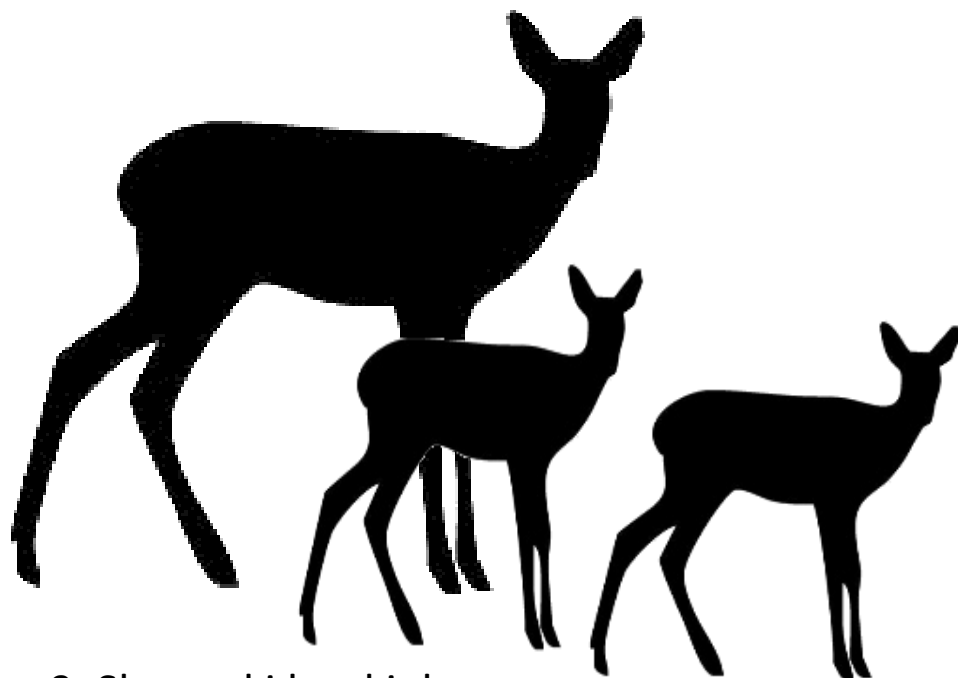
¹ Gozdarski inštitut Slovenije, Večna pot 2, Ljubljana

² ERICo Velenje, Inštitut za ekološke raziskave d.o.o., Koroška cesta 58, Velenje

³ Visoka šola za varstvo okolja, Trg mladosti 7, Velenje

GOZDARSKI INŠTITUT SLOVENIJE
SLOVENIAN FORESTRY INSTITUTE
70

9. Slovenski lovski dan

Gornja Radgona, 22. april 2017

Srnjad v Evropi

- Njen življenjski prostor obsega skoraj celotno Evropo.
- Poseljuje najrazličnejše habitate od J Španije do S Norveške.
- Najpomembnejša lovsko upravljavska vrsta v Evropi.
- Letni odstrel znaša okrog **tri milijone** osebkov.
- Njena številčnost dosega skoraj **10 milijonov** osebkov... **več kot polovico števila vseh evropskih prostoživečih parkljarjev in skoraj četrtno njihove biomase.**

Karta razširjenosti srnjadi v Evropi

Ponovne naselitve srnjadi v Evropi

- Konec 19. in v začetku 20. stoletja je zaradi intenzivnega lova številčnost srnjadi zelo upadla, zmanjšalo pa se je tudi območje njene razširjenosti.
- V nekaterih območjih je bila vrsta na robu izumrtja (Velika Britanija, Švedska).
- Kasneje je srnjad ponovno naselila prvotno območje razširjenosti, njena razširjenost pa se je celo povečala (predvsem na severu).

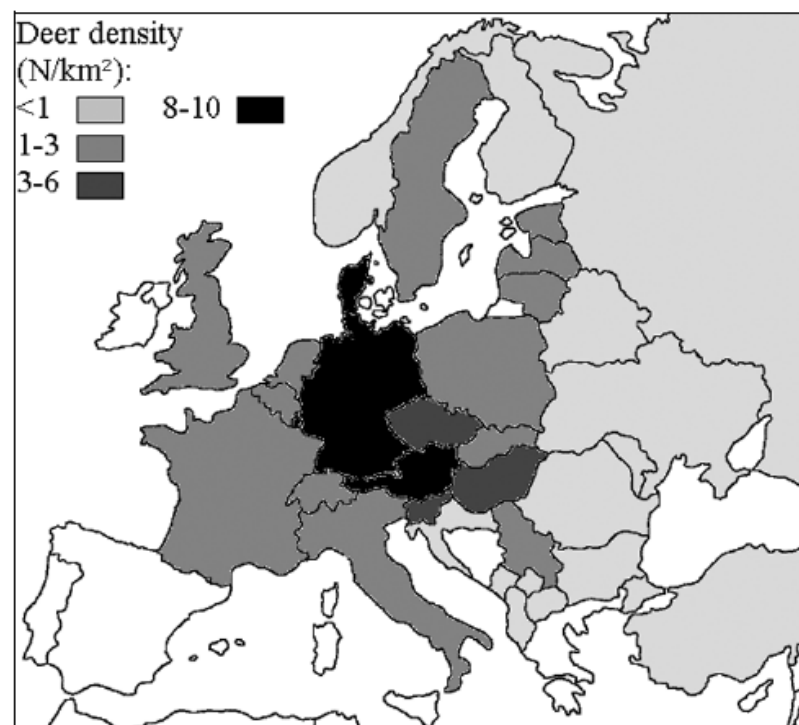
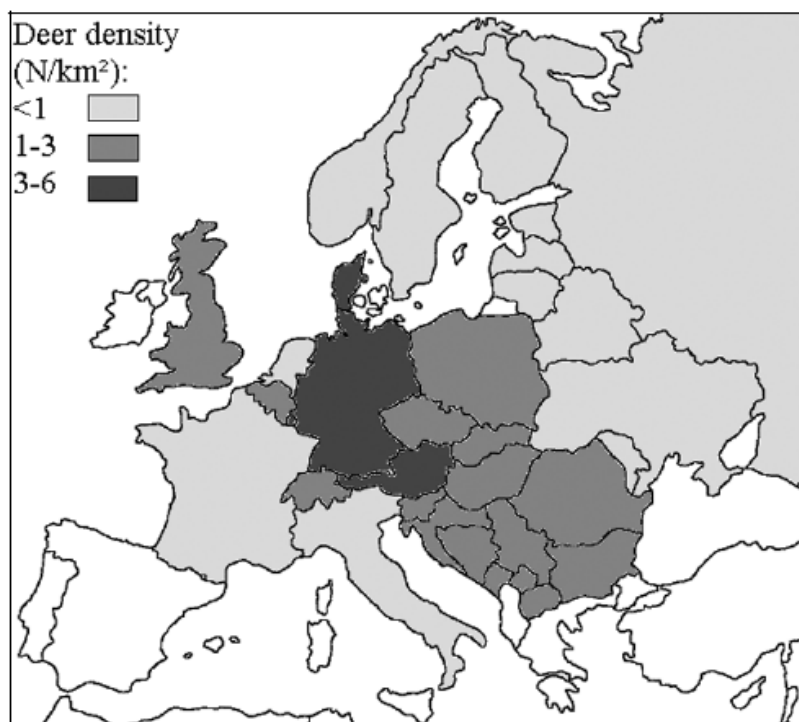
Ponovne naselitve srnjadi v Evropi

Avstrija	Posamezni lokalni izpusti v naravo.
Baltske države	Premestitve iz Sibirije v Estonijo v 19. stol.
Belgija	Ponovna naselitev v 19. stol.
Finska	Do leta 1941 premestitve na Alandske otoke in SZ Finsko.
Francija	Posamični izpusti v naravo med leti 1952 in 1979 in od 1970 do danes ponovne naselitve iz rezervatov Chize in Trois Fontaines.
Hrvaška	Neuspešna naselitev na Biokovo leta 1960.
Italija	Ponovne naselitve v različnih regijah od leta 1959 do danes.
Nemčija	Ponovna naselitev iz Danske leta 1935 in naselitev na Frizijske otoke v 20. stol.
Poljska	Premestitev iz Sibirije v Bialowiežo konec 19. stoletja.
Portugalska	Ponovna naselitev v nekatere dele od leta 1990 do danes. Srnjad iz Francije in S Portugalske.
Španija	Ponovna naselitev v Kataloniji leta 1993 iz SV Francije.
Švica	Izpusti v 19. stoletju.
Velika Britanija	Ponovne naselitve iz Škotske, Nemčije, Avstrije in nekaterih drugih območji v 18.-19. stol.

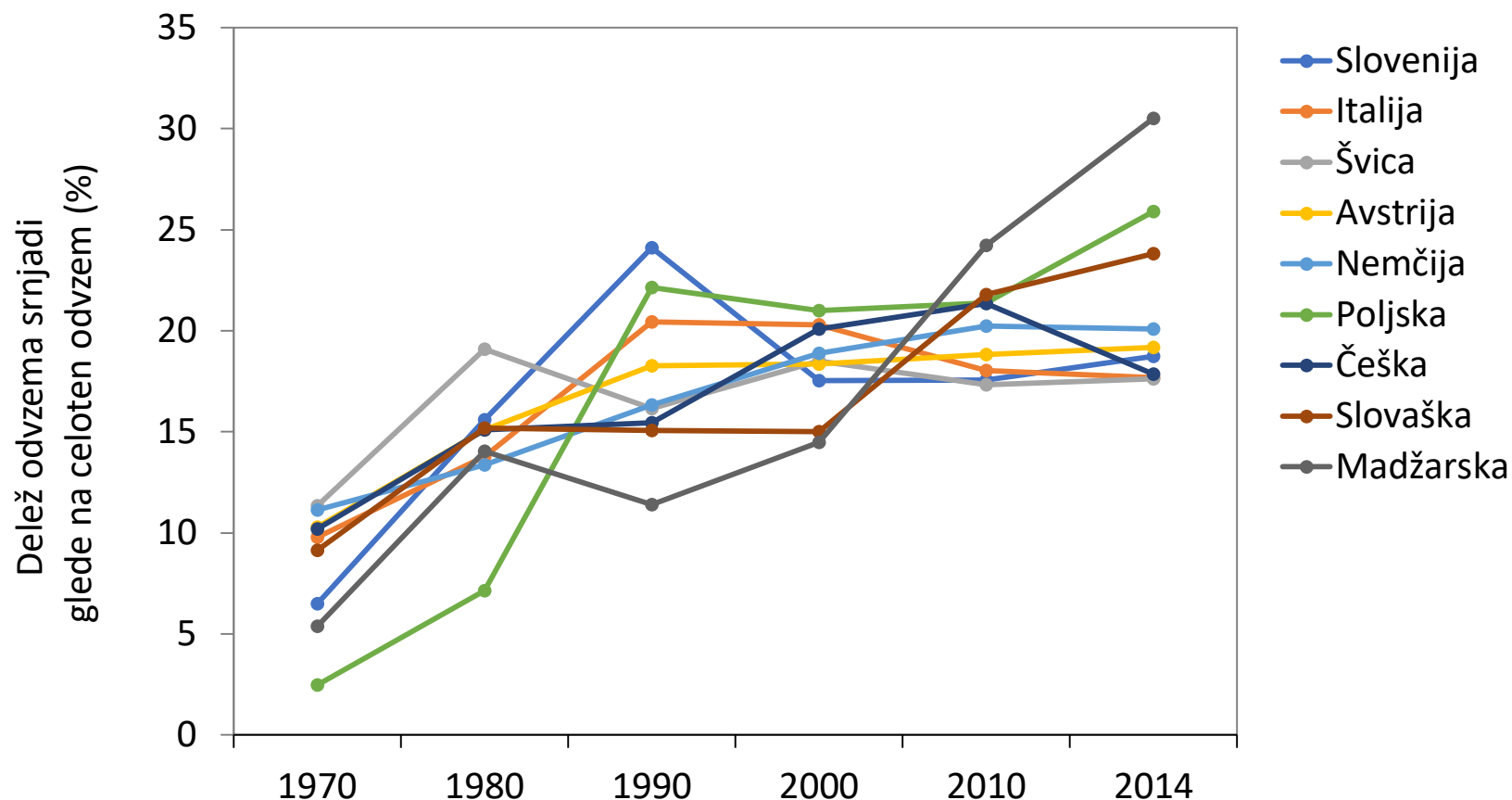
Dvig številčnosti srnjadi

- V zadnjih treh desetletjih je številčnost srnjadi v Evropi narasla s približno 6,2 na 9,5 milijona osebkov. V tem času se je odstrel povečal z 1,7 na 2,7 milijona osebkov.
- Največje gostote srnjadi so v zahodni in srednji Evropi. Med letoma 1984 in 2005 je povprečna gostota srnjadi narasla z 1,6 živali/km² na 2,2 živali/km².

Povečanje gostote srnjadi med leti 1984 in 2005 (povzeto po Burbaite in Csanyi, 2009)

Odstrel srnjadi v zadnjih 40-ih letih v različnih evropskih državah

Reimoser in Reimoser, 2016

Odstrel srnjadi v različnih evropskih državah

(povzeto po Reimoser in Reimoser, 2016)

Država	Odstrel srnjadi v letu 2014	Odstrel na km ²
Slovaška	24.556	0,50
Poljska	195.000	0,62

Intenziteta odvzema srnjadi se med posameznimi državami razlikuje. Na nivoju celotne Evrope naj bi v letu 2005 znašala 29 % (spomladanske) številčnosti.

Burbaite in Csanyi, 2009

Slovenija	33.219	1,64
Nemčija	1.139.536	3,19
Avstrija	268.054	3,20

Apollonio et al. 2010 in Apollonio et al. 2017 (neobjavljeno)	Država	Ocenjena številčnost srnjadi po državah	Leto	Odstrel srnjadi po državah	Leto
	Nemčija	2.400.000	2005	1.139.536	2015
	Francija	1.200.000	2005	551.055	2015
	Avstrija	1.050.000	2005	276.222	2015
	Švedska	800.000	2005	155.000	2005
	Poljska	692.000	2005	196.000	2015
	Združeno kraljestvo	450.000	2005	108.050	2005
	Italija	426.000	2005	70.170	2015
	Madžarska	316.000	2005	114.700	2015
	Češka	292.800	2005	121.000	2005
	Danska	200.000	2005	119.200	2015
	Španija	198.000	2015	16.350	2015
	Romunija	158.700	2005	4.300	2005
	Slovenija	150.000	2005	33.668	2015
	Latvija	133.000	2015	13.200	2015
	Švica	130.000	2005	42.374	2015
	Srbija	120.000	2005	5.100	2005
	Litva	111.427	2015	16.763	2015
	Nizozemska	100.000	2015	18.000	2015
	Norveška	90.000	2005	26.590	2015
	Slovaška	85.000	2005	24.748	2015
	Hrvaška	74.481	2015	17.129	2015
	Belgija	54.000	2015	20.310	2015
	Estonija	48.400	2005	6.260	2015
	Finska	30.000	2005	4.916	2015
	Makedonija	7.524	2015	43	2015
	Portugalska	7.000	2015	50	2015

Upravljanje s srnjadjo v Evropi

V Evropi je srnjad izpostavljena najrazličnejšim okoljskim razmeram in načinom upravljanja.

Razlike v načinu upravljanja med državami.

Končni upravljavski cilji pri upravljanju s srnjadjo:

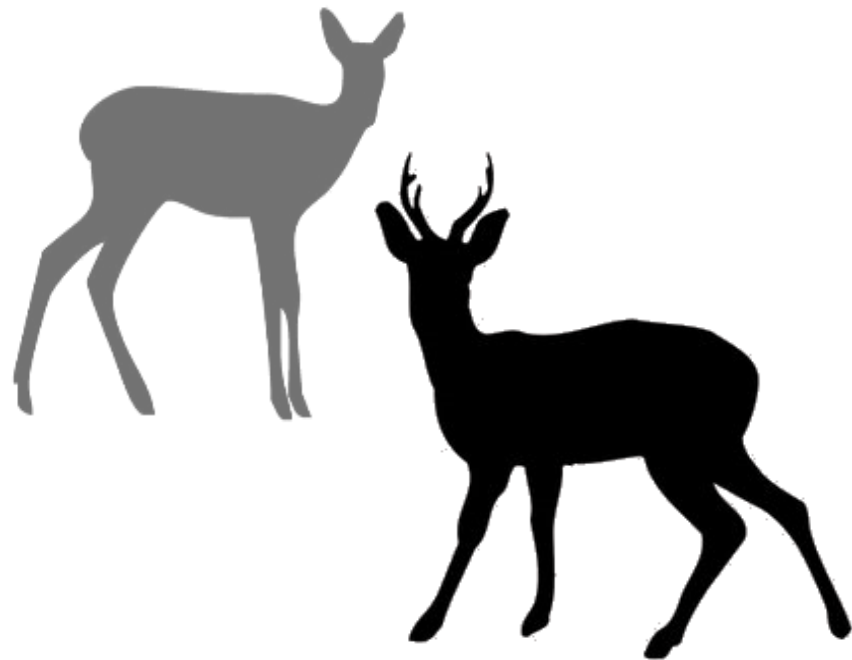
- lovni turizem oz. doseganje čim večje trofejne vrednosti rogovja srnjakov,
- kontrola številčnosti populacije z namenom zmanjševanja škod,
- sonaravno in trajnostno upravljanje z namenom rabe obnovljivega naravnega vira itn.

Na upravljanje vpliva tudi lastništvo zemljišč/divjadi in pomen drugih rab prostora.

Lovne dobe

- Velike razlike v trajanju in v času lovne dobe med posameznimi državami in tudi med območji znotraj posameznih držav.
- Pri določanju lovnih dob je upoštevana biologija vrste, v najbolj kritičnih obdobjih naj bi bil lov omejen.
- Najbolj kritična obdobja v letu:
 - prsk;
 - obdobje tik pred pleganjem (obdobje, ko so imajo zarodki približno polovico svoje mase ob skotitvi);
 - obdobje po pleganju, ko so mladiči prehransko odvisni od matere.

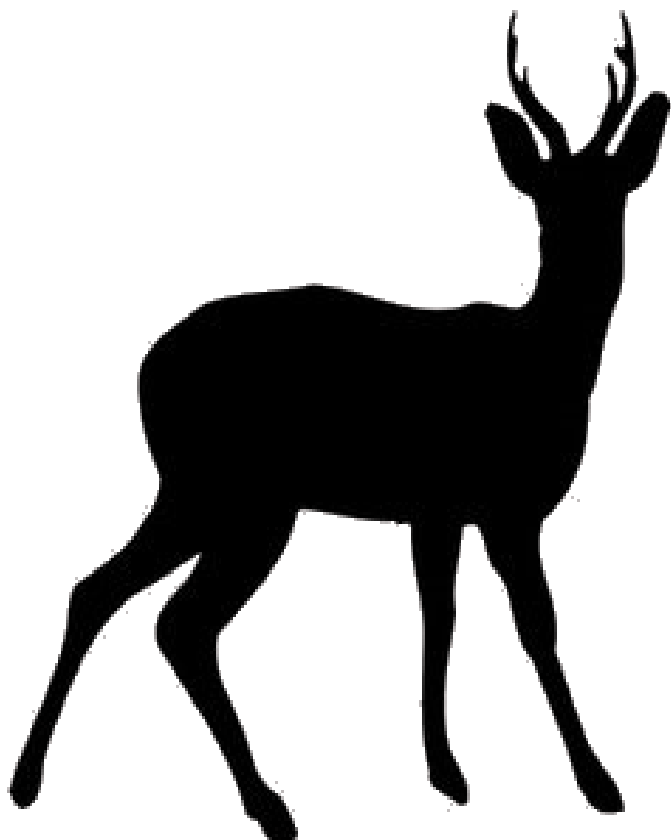

Lovne dobe – srnjaki

povzeto po Apollonio in Andersen, 2011

[illegible]

Lovna doba na srnjaka

Srnjaka v prsku je mogoče loviti v več kot 80 % držav, vključno s Slovenijo.

Možne posledice lova v času prska:

- neoplojenost samic zaradi motenj;
- parjenje s slabšimi samci (trofejni lov);
- trofejni lov – zmanjšanj delež samcev v populaciji;
- je v nasprotju z dobrim upravljanjem. Dolgoročno lahko intenziven trofejni lov slabo vpliva na populacijo srnjadi.

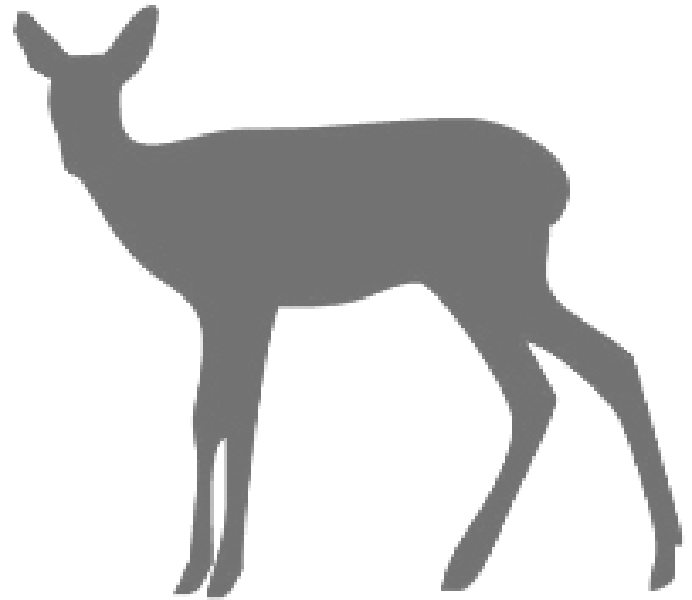
Lovne dobe – srne

povzeto po Apollonio in Andersen, 2011

[illegible]

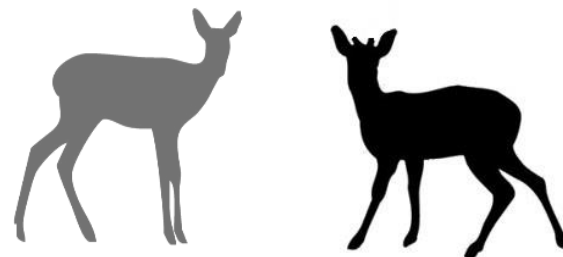
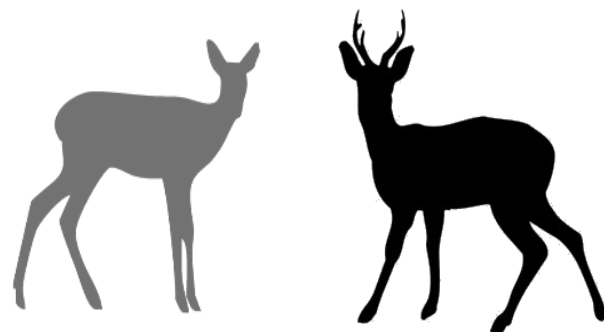
Lovna doba na srno

- Lov v **obdobju pozne brejosti** na evropskem nivoju ni sprejemljiv. Sprejemljiv naj bi bil le v primeru, ko je nujno zmanjšati velikost populacije.
- Nekateri načini lova (lov s psi, pogoni) za živali predstavljajo velik stres, ki ima lahko zelo negativen vpliv na razvoj zarodka.
- Lov v času, **ko so mladiči prehransko še odvisni od matere**, ni dovoljen skoraj nikjer.
- Poleg prehranske odvisnosti je pomembna tudi socialna odvisnost od matere.

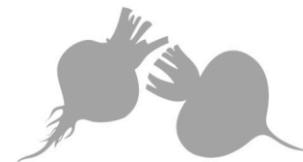
Spolni in starostni razredi

- V vseh državah se odstrel načrtuje glede na spolne in starostne razrede.
- V Sloveniji ločimo srnjad v tri starostne razrede (podobno tudi v Nemčiji).
- Večinoma 1-letne živali ne spadajo v ločeno kategorijo, ampak spadajo v kategorijo odraslih živali (npr. Hrvaška, Češka, Belgija, Finska).
- V Avstriji ločijo srne z in brez mladičev in imajo v nekaterih delih tudi različno lovno dobo.

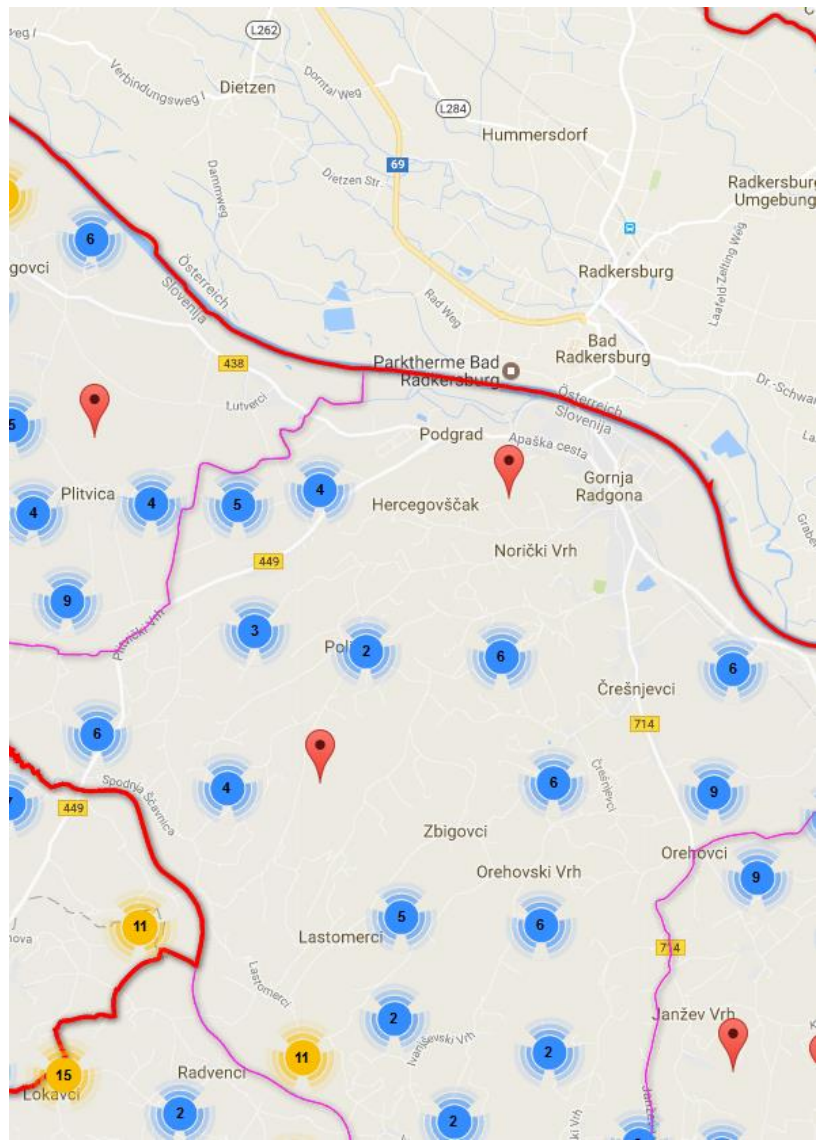
Krmljenje srnjadi

- Velike razlike med državami, ponekod prepovedano, drugje obvezno z zakonom.
- Predvsem zimsko krmljenje (Skandinavske države, Belgija, Češka, Slovaška,...)
- Na Češkem je zimsko krmljenje obvezno in je določeno z zakonom.
- V Belgiji (Flamska) krmljenje ni niti prepovedano, niti ni nujno. V nekaterih primerih se krmi z namenom, da se srnjad zadrži znotraj gozda in stran od cest (prestrezno krmljenje), lahko pa tudi z namenom doseganja višjih gostot. Privabljalno krmljenje za namene izvrševanja odstrela je prepovedano!

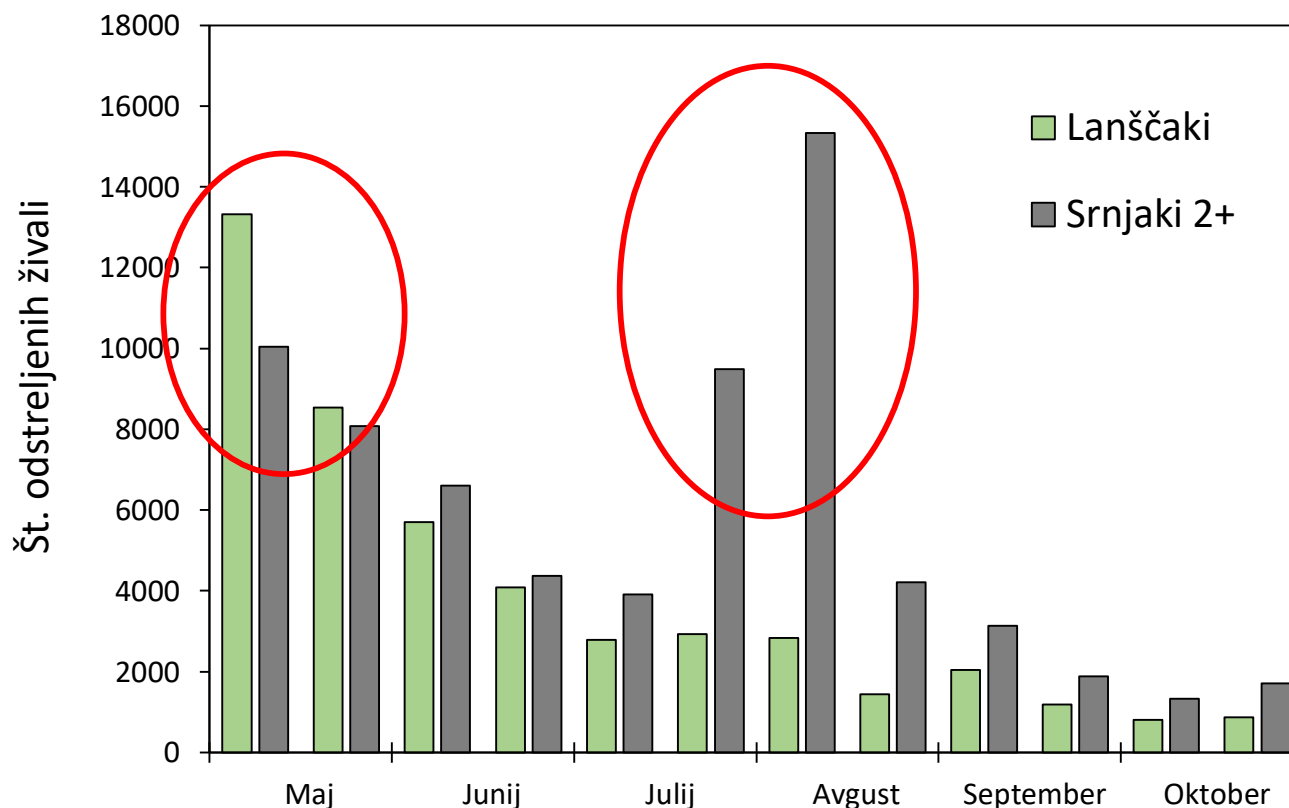

Upravljanje s srnjadjo v Sloveniji

- Ocenjeno je, da v Sloveniji živi okrog 200.000 osebkov srnjadi (Jerina in sod. 2013).
- Letni odvzem: med 40.000 in 41.000 osebkov.
- Letni odstrel: med 33.000 in 34.000 osebkov.
- Načrtovano spolno razmerje – 1:1 (za primerjavo: na Poljskem je načrtovano spolno razmerje M:Ž – 1:1,5-2,5).
- Načrtovano starostno razmerje:
 - 35 (30) % mladičev
 - 25 (30) % enoletnih osebkov
 - 40 % odraslih

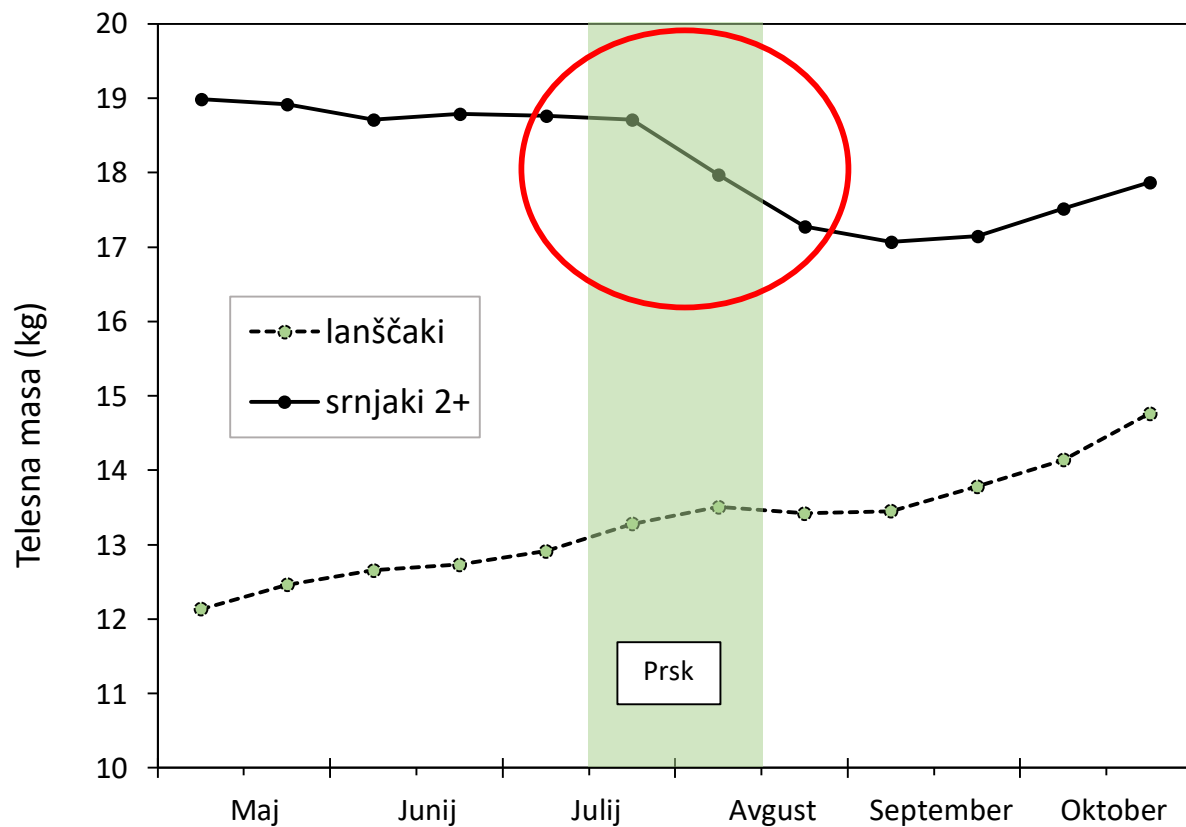

Odstrel lanščakov in srnjakov 2+ med leti 2007 in 2016

Spreminjanje telesnih mas lanščakov in srnjakov 2+

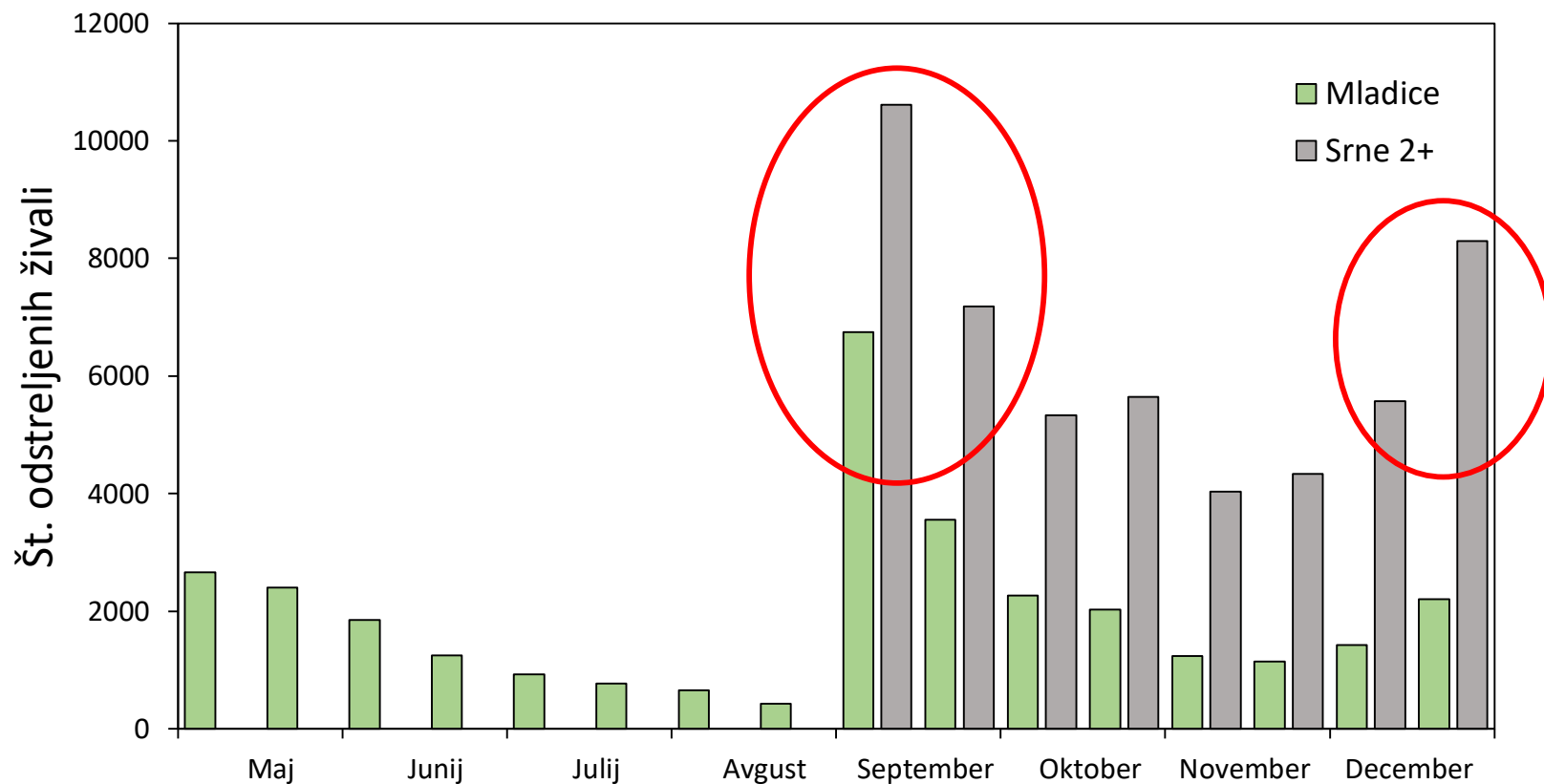
(podatki za obdobje 2007 – 2016, cela Slovenija)

Upad telesne mase srnjakov

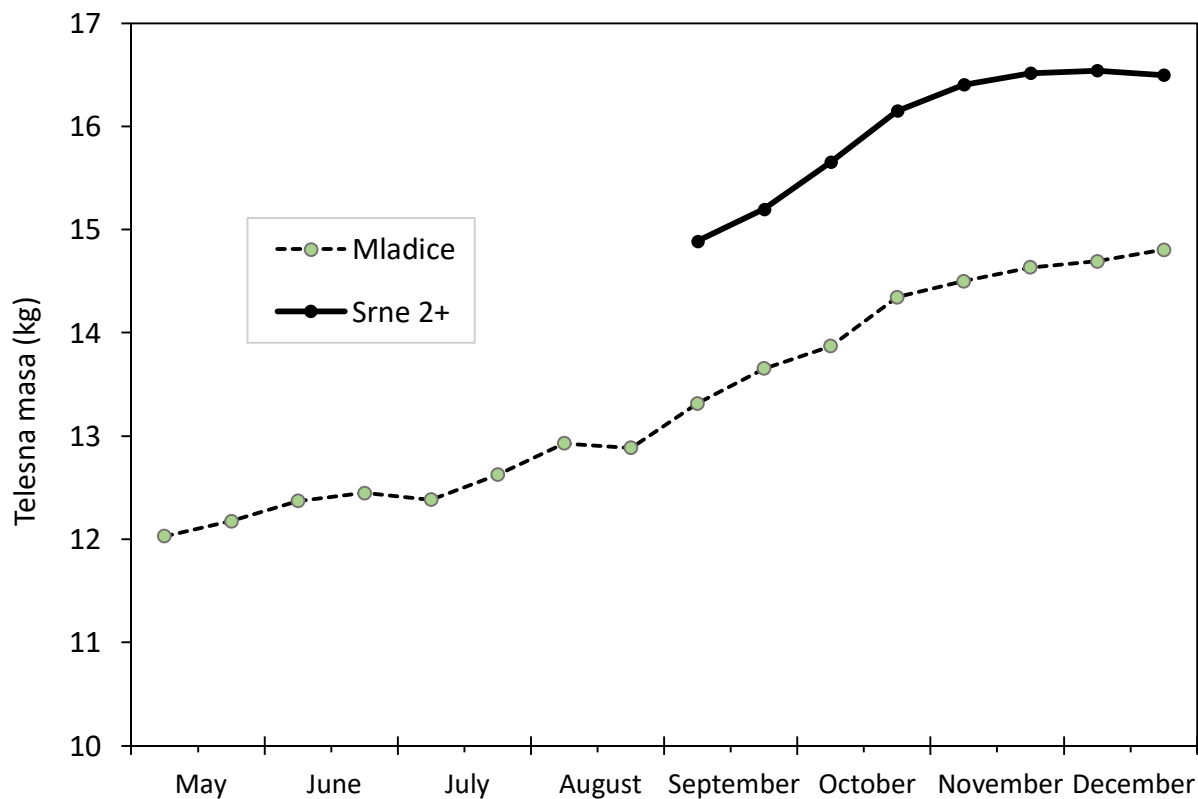
Povprečna telesna masa pred prskom (kg)	18,7
Povprečna telesna masa po prsku (kg)	17,1
Razlika (kg)	1,7
Delež zmanjšanja telesne mase (%)	9,0

Odstrel mladice in srn 2+ med leti 2007 in 2016

Spreminjanje telesnih mas mladic in srn 2+

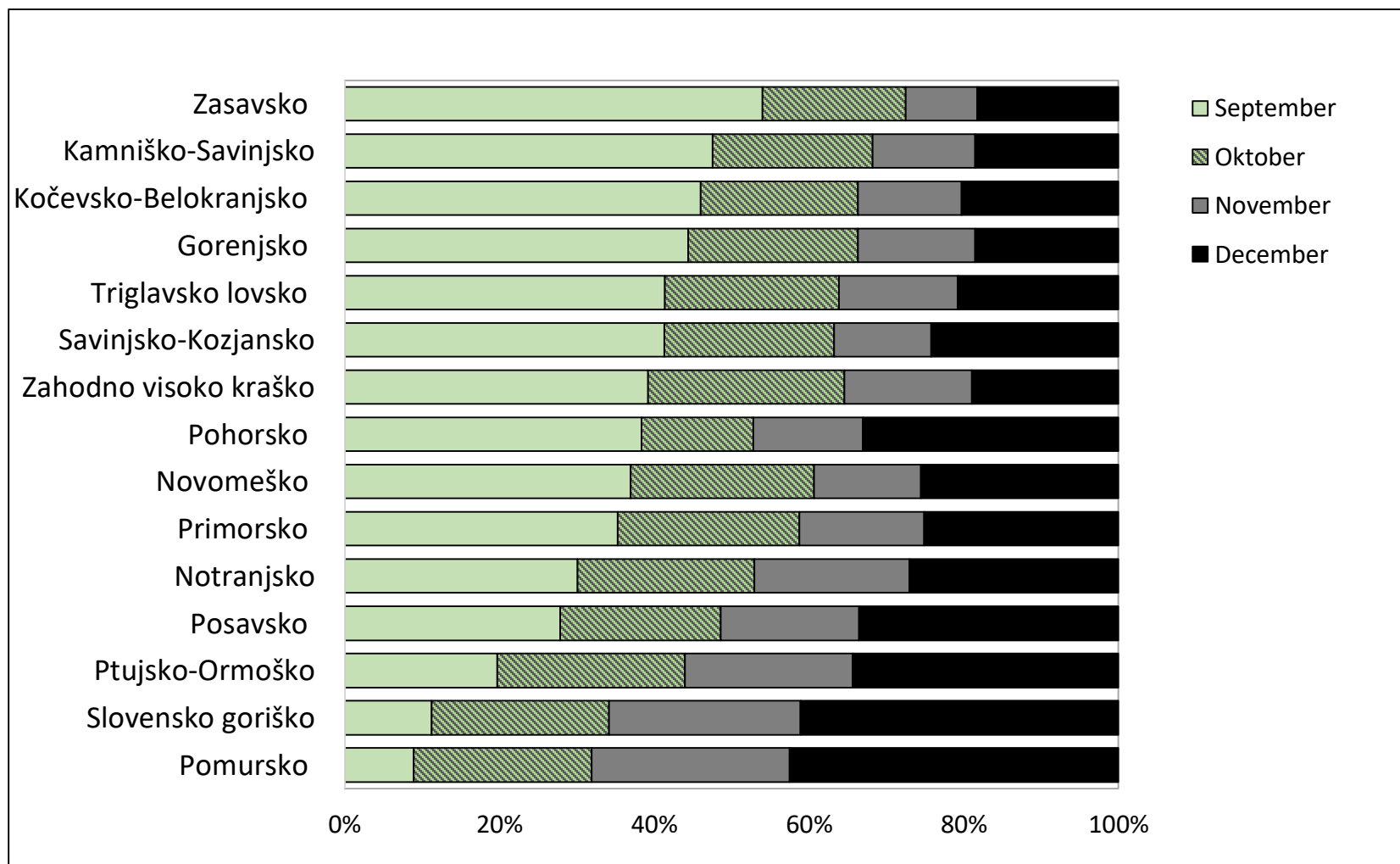
(podatki za obdobje 2007 – 2016, cela Slovenija)

Večanje telesne mase srn in mladic

	Mladice	Srne 2+
Masa v začetku septembra (kg)	12,0	14,9
Masa konec decembra	14,8	16,5
Razlika (kg)	2,8	1,6
Povečanje telesne mase%	23,1	10,8

Odstrel srn po posameznih mesecih in posameznih LUO

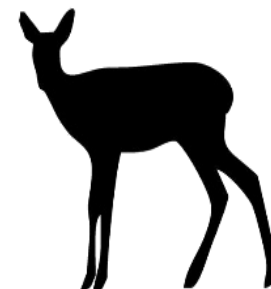

Odstrel srn po posameznih mesecih in posameznih LUO

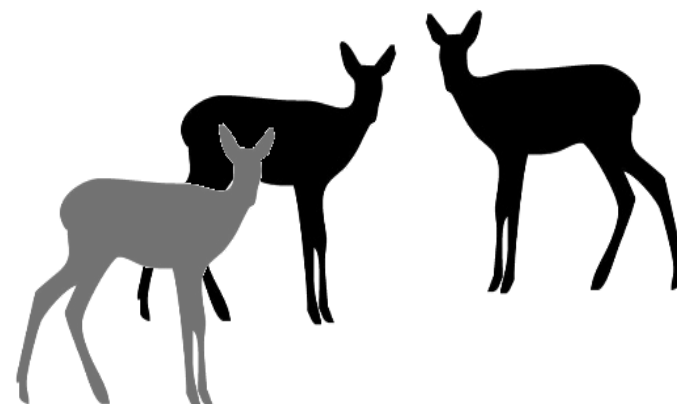
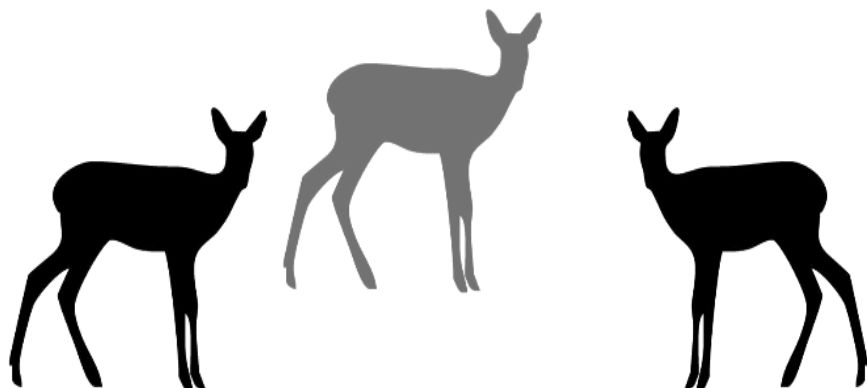
- Porazdeljenost odstrela v času lovne dobe in razlike med posameznimi območji.
- Vzrok?
 - Različne razmere v okolju.
 - Različni pogoji za lov.
 - Različni načini lova.
- Je lovna doba v ustreznem obdobju, je dovolj dolga?

Zaključki

- Kljub temu, da je srnjad zelo prilagodljiva vrsta, katere številčnost je kljub različnim pristopom upravljanja v Evropi stabilna, moramo biti pri upravljanju še naprej preudarni, upoštevati na novo pridobljena znanja o vrsti, saj bomo le tako lahko sledili izzivom in priložnostim, ki jih prinaša spreminjajoče se (naravno in družbeno) okolje.

HVALA ZA POZORNOST